

Prof.Dr. Gülsüm KİLLİ YILMAZ

TL1044 Kuzey-Doğu Türk Toplulukları Edebiyatı Tarihi

10. Ders “Hakas Yazılı Edebiyatının Oluşumu ve Gelişimi”, Ankara Üniversitesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Ankara, 2020.

Hakas Yazılı Edebiyatının Oluşumu ve Gelişimi

Şiir “kibelis”, poema “poem”, öykü “çoox”, povest “uzun öykü”, oçerk “deneme”, roman “roman” gibi türlerle gelişen Hakas yazılı edebiyatı farklı dönemlendirmeler olmakla birlikte 1920-1930’lu yıllardaki Hakas edebiyatı, 40-60’lı yıllardaki Hakas edebiyatı, 20. yüzyılın son çeyreğindeki edebiyat ya da 1920-1930’lu yıllardaki edebiyat, savaş yılları edebiyatı, 1950-1960’lı yıllardaki edebiyat, çağdaş Sovyet Hakas edebiyatı (70’li yıllardan sonraki edebiyat) şeklinde dönemlere ayrılarak incelenmektedir.

Hakas Yazılı Edebiyatının Kuruluş Dönemi (1920-30’lu Yıllar)

Komünist Parti’nin XI. Kurultayında (1922) Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan bütün az nüfuslu halkların alfabelerinin oluşturulması kararının alınmasının ardından bu halkların dilinde gazete, ders kitabı gibi yayınlar çıkmaya başlamış ve bunlar söz konusu halkların dili ile oluşturulacak yazılı edebiyatın da temellerini oluşturmuştur. 18 Haziran 1925 yılında yine Komünist Parti tarafından kabul edilen kararlar “Parti’nin Edebiyat Politikası” belirlenmiş, SSCB’yi oluşturan cumhuriyet ve bölgelerde ana dili ile edebiyatın geliştirilmesi çalışmaları bu karar doğrultusunda başlamıştır. Daha önce yazısı ve yazılı edebiyatı olmayan halkların yazılı edebiyatlarının kurucuları genellikle Sovyet okullarında öğrenim hayatlarını tamamlayan, Rus dili aracılığıyla edebiyat ile tanışan kişilerdir. Bu yüzden ilk yerli yazar ve şairler Rus klasik edebiyatının etkisi ile eserlerini vermişlerdir.

Ekim Devrimi yapıldığında Hakas halkının büyük bir çoğunluğu okur-yazar değildi. 1925’te Hakas alfabesinin hazırlanmasından ve 1926’da ilk kitapların ve 1927’de ilk Hakas gazetesi *Xızıl aal’*ın çıkmasından sonra Hakas yazılı edebiyatının doğması ve gelişmesi için de şartlar hazırlanmış oldu.

Bu arada Hakas köylerinde okullar, dernekler kurulmuş, bunları bitiren gençlerin çeşitli yüksek öğrenim kurumlarına gönderilmesi suretiyle Hakas aydın sınıfı oluşturulmaya çalışılmıştır. Köylerde yavaş yavaş kütüphaneler, kulüpler, kültür ve sanat evleri kurulmuştur. Bunları tiyatrunun kurulması, daha sonra da Hakasya’da yayınevının kurulması izlemiştir.

Hakas yazılı edebiyatı oluşurken ilk olarak işlenen türler nazım şeklinde olan türlerdir. Fazla okur-yazarlığı olmayan halk arasında nazım şeklindeki türlerin okunması ve anlaşılması daha kolay olmuştur. İlk yazılan nazım şeklindeki yazılı eserler daha çok Hakas halk edebiyatındaki halk şarkısı (*ır, sarın*) ve *taxpax* adı verilen şiir türünün devamı olmuştur. Hakas şairleri, *taxpax* türünün devamı olarak yazdıkları 4-8 dizelik şiirlerini şarkı (*ır*) olarak adlandırmışlardır. Örneğin Aleksandr Topanov’un “*Xadarçı ırı* (Çobanın Şarkısı)”, “*İpçi ırı* (Kadının Şarkısı)”, Vasiliy Kobyakov’un “*Partizannarnıñ ırı* (Partizanların Şarkısı)”, “*Çazıdañar ır* (Bozkır Şarkısı)”; Konstantin Samrin’in “*Poomcılar ırı* (Demetçilerin Şarkısı)”, “*Lyotçiktñ ırı* (Pilotun Şarkısı)”; Mixail Arşanov’un “*Çiñis ırı* (Zafer Şarkısı)” vb...

Nazım şeklindeki Hakas sözlü edebiyatı türlerinin tüm biçimsel özellikleri Hakas yazılı edebiyatında da 1930'lu yıllar boyunca sıkı bir şekilde korunmuş, aliterasyon, paralelizm, halk edebiyatına özgü benzetme ve mecazlar yazılı edebiyatta aynen kullanılmıştır. Sözlü edebiyattaki tahpahlar ile yazılı edebiyattaki şiir türü arasındaki temel farklılık daha çok işlenen temalarda ortaya çıkmaktadır. Yazılı şiir türünde hayatın her yönüne değinilmiştir. Ekim Devrimi ve yeni yaşam şekli sıkça şiirlerde işlenmiştir. Yeni sosyalist yaşam tarzının gelişmesi, Sovyet insanının mutlu yaşantısı tabiat ile ilişkilendirilerek tasvir edilmiştir.

1927 yılında Ekim Devrimi'nin 10. yılına ithaf edilen ilk şiir antolojisinde çıkan Hakas şiirleri de bu şekilde olmuştur (*On çıl sovet ülgü, Ust'-Abakan, 1927*). Bu antolojide yer alan şiirlerde Ekim Devrimi karşısında Hakas halkının duyguları, Hakasların geçmişteki ve devrim sonrasındaki yaşantısı gibi temalar işlenmiştir (Abel'tin, Antoşin, Kızlasova 1985: 23-38; Kızlasova A.G., M.P.Borgoyakova, T.T. Kızlasova, M.A.Kızlasova 1989: 4-9).

Nesir türünün Hakas yazılı edebiyatında gelişmesi ancak 1920'li yılların sonuna doğru gerçekleşmiştir. Hakas Oblast'ındaki Parti Organizasyonu başkanlığında gerçekleştirilen edebiyat yarışmalarına (1931, 1934, 1935) o dönemde yeni yazmaya başlayan yazarlar katılmışlardır. Bunların arasında V.A.Kobyakov, A.M. Topanov, K.K. Samrin, A.İ. Kuzugaşev gibi Hakas edebiyatının kurucuları olan isimler de vardır.

Bu arada Hakas yazarları Rus ve başka dünya edebiyatından eserleri de Hakas Türkçesine kazandırmışlardır. A.Puşkin, M.Lermontov'un şiirleri, M.Gorki'nin, M.Şolohov'un öyküleri ilk çeviriler arasındadır.

İlk Hakas nesri örneklerinde şiirde olduğu gibi Hakas halk edebiyatının etkileri pek fazla görülmemektedir. Örneğin efsane ya da masalların konularından, motiflerinden vb. faydalanılmamıştır. Ancak öykülerin dilinde, betimlemelerde, diyalogların kurulmasında vb. halk edebiyatı eserlerinin özellikleri sınırlı olarak gözlenebilmektedir. İlk Hakas öyküleri daha çok gelişmiş edebiyatların etkileri altında kaleme alınmışlardır. Sovyetler Birliği sınırları içindeki diğer halkların edebiyatlarının özellikle Rus edebiyatının geniş etkisinin görülmesi Hakas yazılı edebiyatının doğuş yılları denebilecek olan 20'li yılların sonu ve 30'lu yılların başındaki dönemin önemli özelliklerindedir.

A.Topanov, V.Kobyakov, K.Samrin gibi ilk Hakas yazarlarının eserleri incelendiğinde geniş bir konu yelpazesinin olduğu dikkati çeker. Hakas halkının eski zamanlardaki güçlüklerle dolu yaşamı, eski yaşam tarzına yergi ve yeni bir rejime, yeni bir yaşam tarzına olan özlem ve bu konudaki mücadeleler, Sovyetler Birliği zamanında insanların mutlu yaşamları, insanların hayat görüşleri ve düşüncelerindeki değişimler, yeni hayat tarzı ile ilgili unsurların Hakas yaşamına girişi eserlerde en çok işlenen konular arasındadır.

Hakas edebiyatında öncelikle hayatı, insanların karakterlerini, sınıf çatışmalarını irdelleyen, bütün gerçek yönleriyle göstermeyi hedefleyen sosyalist gerçekçilik akımı benimsenmiştir. Kahramanların karakterleri, hayatlarındaki mücadeleler, gerçekçi bir şekilde ve de halkın düşünceleri ile ilişkilendirilerek tasvir edilmiştir. Bu dönemde Hakas yazarlar yeni bir rejimde ortaya çıkan yeni yaşam tarzını ve yeni Sovyet insanının karakterini eserlerinde ele almışlardır.

Hakasya'da Devrim öncesinde sanayi gelişmemiş olduğundan Hakaslar geleneksel olarak tarım, hayvancılık ve avcılık ile uğraşmışlar, dolayısıyla Hakas yazarların eserlerinde kahramanlar çoğunlukla çobanlar, avcılar ya da "bay"ların yanında çalışan ırgatlar olmuşlardır. 20-40'lı yıllardaki Hakas edebiyatında halkların dostluğu fikrinin

pekiştirilmesine yönelik olarak eserlerde sıkça olumlu Rus karakterler de kullanılmıştır. Yeni hayat düzenini kurmak için mücadele veren kahramanlar da bu dönem edebiyatında sıkça eserlerde kullanılmıştır.

İlk öykülerde kişilerin karakterlerinin tasviri üzerinde durulmamıştır. Halk anlatılarındaki gibi olumlu ve olumsuz kahramanlar karşı karşıya getirilmiştir. Eserlerde olumlu kahraman her yönüyle iyi kişi iken olumsuz olan hem görünüş hem de karakter bakımından çirkin kişi idi. Halk edebiyatındaki mecaz ve benzetmeler sıkça eserlerde kullanılmıştır. Zamanla Hakas yazarlarının bilgi ve tecrübelerinin artması ile kişilerin görünüm ve karakterlerinin tasvirinde de zenginlik göze çarpar olmuştur.

Otobiyografik anlatı biçimi de yeni kurulan Hakas edebiyatının ilk ürünlerinde dikkati çeker. Bu eserlerde yazarlar söz konusu olayların tanıkları ve olayların içinde olan kişiler olarak kendi tecrübelerinden yola çıkarak yaşadıkları toplumun geçirdiği değişimi gözler önüne sermişlerdir. V. Kobyakov'un "*Aydo*", M. Kokov'un "*Örniştig toğaziğ/ Mutlu Karşılaşma*" eserleri, otobiyografik unsurların güçlü bir şekilde hissedildiği öykülerdendir (Abel'tin, Antošin, Kızlasova 1985: 38-50; Kızlasova A.G., M.P.Borgoyakova, T.T. Kızlasova, M.A.Kızlasova 1989: 7-9).

İlk Hakas piyesleri de 1920'li yılların sonunda ortaya çıkmıştır. Bir kültür devriminin yaşandığı bu dönemde halka ulaşmada, halkın aydınlatılmasında özellikle köylerde kurulan dernekler, kulüpler, okuma odaları gibi kültür kurumları büyük rol oynamıştır. Bu piyeslerde de daha çok çalışan halkın eski yaşam tarzını yok edip yeni bir hayat tarzına yönelmesi konu edilmiştir. Piyeslerin merkezinde genellikle iki yaşam tarzı karşı karşıya getirilmiştir. Bu durum eserlerin isimlerine de yansımıştır: "*Klass urcıları/ Sınıf Düşmanları*", "*Miltixtañ traktorğal/ Silahtan Traktöre*" vb.

1920-1930'lu yıllarda yazılan oyunların hepsi de komedi tarzında idi, ancak onların öğretici yanı da açık olarak kendini hissettiriyordu. Örneğin A. Topanov'un "*Xattar utii/ Kadınların Zaferi*" adlı piyesinde her iki unsur da görülmektedir. Bu piyeste kadınların erkeklere ve eski hayat düzenine karşı çıkışı konu edilmektedir. Bu yıllarda öğrenim en önemli gereksinme idi. Gerekli öğretim alınmadan yeni hayat düzenine geçilemezdi. A.M. Topanov'un 1928 yılında yazdığı "*Ügrediğlig çobağ çox/ Öğrenim ile Sıkıntı Yok*" piyesinde de eğitim-öğretimin önemi konusu işlenmiştir.

Hakas oyun yazarları, en baştan beri insanların düşünce dünyasını genişletmeye, yeni hayat düzenine insanların alışmalarını sağlamaya önem vermişlerdir. Genç oyun yazarlarının ilk oyun tecrübeleri genellikle oldukça basit, sanki doğrudan bir duyuru yapıyormuşçasına yazılmış ve sahneye konmuştur. Yazarlar hep iyinin kötüyü yenmesi fikri etrafında eserlerini yazmışlardır. Bu yüzden oyun daha başlarken nasıl biteceğini tahmin etmek pek güç olmuyordu. Olumlu karakterler yeniyor, olumsuzlar da yeniliyordu (Abel'tin, Antošin, Kızlasova 1985: 50-56; Kızlasova A.G., M.P.Borgoyakova, T.T. Kızlasova, M.A.Kızlasova 1989: 9-10).

30'lu yıllarda genç Sovyetler Birliğinin sınırlarının ve barışın tehlikeye girmesi ile Hakas şair ve yazarlar eserlerinde sıkça savaşa karşı olumsuz tutumlarını gösteren eserler kaleme almışlar, bütün halkı savaşa karşı mücadeleye çağırmışlardır. Diğer yandan barışı istemekle birlikte Sovyet halkının Sosyalist Sovyet ülkesini korumaya hazır olduğunu da eserleriyle ilân etmişlerdir.

Savaş Yıllarında Hakas Edebiyatının Gelişimi (1940'lı Yıllar)

22 Haziran 1941'de savaşın başlamasıyla Komünist Parti ve Sovyet Hükümeti halkın yaşamını savaşa göre şekillendirme, halkı zafer için cesaretlendirme gayreti içine girmiştir. Bu dönemde tüm Sovyetler Birliğinde 1000 kadar şair ve yazar cephedeki ve merkezdeki gazete ve dergilere muhabirlik yapmıştır. Ağır savaş yılları Sovyet edebiyatında yeni konuların doğmasına yol açmış, savaş kahramanlarının ve kahramanlıklarının öyküleri edebi eserlerin temel konusu haline gelmiştir. 2. Dünya Savaşı genellikle Sovyet edebiyatında oldukça büyük bir yer tutmuş ve iyi işlenmiştir. Fakat Hakas yazılı edebiyatının yeni yeni ortaya çıktığı bu dönemde Hakas şair ve yazarlar henüz yeterli ustalığa ulaşamadıkları için özellikle nesir türünde savaş konusunun işlenmesi daha sonraki yıllara kalmıştır.

1940'lı yılları içine alan savaş döneminde Hakasya'da N. Domojakov, M. Arşanov, İ. Kapçığaşev, İ. Kotyuşev vatanseverce duyguların dile getirildiği şiirleriyle dikkati çekmişlerdir. Sovyet halklarının dostluğunun savaşa karşı büyük bir güç oluşturması, zafere olan inanç sıkça şiirlerde vurgulanmıştır. Diğer taraftan cepheye gidenler ile geride kalanların ruh hali, çektikleri acı, üzüntü ve endişe de şiirlerde dile getirilmiştir.

Bu dönemde drama türü de oldukça zayıf bir biçimde gelişmiştir. Ancak Aleksandr Topanov "*Xan üçün xan/ Kana Kan*), "*Xakas çonnıñ oolğı/ Hakas Halkının Oğlu*) gibi tek perdelik oyunlar kaleme almış, bu oyunlar Hakas tiyatrosu tarafından bütün köylerde sahnelenmiştir (Abel'tin, Antoşin, Kızlasova 1985: 57-69; Kızlasova A.G., M.P.Borgoyakova, T.T. Kızlasova, M.A.Kızlasova 1989: 56-64).

Savaş Sonrası Dönemde Hakas Edebiyatının Gelişimi (50-60'lı Yıllar)

Savaş sonrası dönemde Sovyet Hükümeti ve Komünist Parti, edebî eserlerde Sovyet insanının bütün özellikleri ile yer alması, edebiyat-toplum ilişkisi gibi konulara önem vermiş, edebiyat konusunda çok sayıda toplantı, konferans ve seminerler düzenlenmiş, genç şairlerin şiirlerinden oluşan şiir antolojileri hazırlanması kararını almıştır. 1949 yılında Hakasya'da Yazarlar Birliği'nin şubesi kurulmuş, şair, yazar ve bilim adamı Nikolay Domojakov da Yazarlar Birliğinin sorumlu sekreteri olarak atanmıştır.

Bu yıllarda bütün Sovyet edebiyatında sıkça işlenen konular, Hakas edebiyatında da ele alınmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında halkın kahramanca mücadelesi, Komünist Parti'nin halk ile ilişkisi, savaşın kötü izlerinin yok edilerek yeniden mutlu ve güvenli hayatı kurma çabaları, aydınlık fikirli, komünist felsefeyi benimsemiş yeni bir insan tipinin yetişmesi gibi konular bu dönem eserlerinde işlenmiştir.

Bu yıllarda Hakas edebiyatının bütün türlerinde sosyalist realizm akımının özelliklerini tam anlamıyla taşıyan eserler kaleme alınmıştır. İvan Kotyuşev ve İvan Kostyakov köy hayatının ele alındığı öykülerle dikkat çekmişlerdir. M. Çebodayev, S. Çarkov, savaştan dönen askerlerin yeni bir hayat kurma mücadelesini, yeni Sovyet insanının doğuşunu anlatan eserleriyle dikkat çeken yazarlardandır. Bu dönemde nesir alanında ilk Hakas romanı denebilecek olan N. Domojakov'un "*İraxxı aalda/ Uzaktaki Köyde*" adlı eseri yayınlanmıştır.

60'lı yıllarda halkın devrim sonrasında yeni bir hayatı kurmaya çalışmasını anlatan N. Domojakov'un "*İraxxı aalda/ Uzaktaki Köyde*", İ. Kostyakov'un "*Çibek xur/İpek Kuşak*" adlı romanı ve T. Baltıjakov'un "*Oris*", G. Topanov'un "*Xara xus/Kartal*" isimli uzun öyküleri bu yıllarda kaleme alınan daha uzun türlerdir.

50-60'lı yıllarda oyun türü de gelişmeye başlamış, Hakas izleyicileri M. Kil'çiçakov'un "*Xulğalar/Filizler*" draması ile "*Abalığ xol/ Ayılı Vadi*" komedisi, S. Çarkov'un "*Tasxıl ideende/ Dağın Eteğinde*" vb. oyun türünden eserlerle tanıştılar. Bütün bu eserlerde Hakas halkının Devrim öncesindeki hayatı, yeni sosyalist hayat düzeninin kuruluşu ve buna Hakas halkının katkıları resmedilmiştir.

Bu dönemde çok sayıda şiir kitabı yayınlanmıştır. 1948'de N. Domojakov'un, İ. Kotyuşev ve İ. Kostyakov'un şiir kitapları, 1955 yılında Rusça "*Poeziya Xakassii / Hakasya Şiiri*" isimli antoloji ile Abakan'da "*Xakas poeziyazınıñ antologiyazı / Hakas Şiiri Antolojisi*" isimli antolojiler yayınlanmıştır.

Hakas şiiri daha çok yurt sevgisi, insanların kendilerini vatan için feda etmeleri, savaş yıllarında halklar arasında kurulan ve pekişen dostluk, barış için verilen mücadele gibi konulara yönelmiştir. Şairler halkların dostluğunu, barışı pekiştirmeye çağırın şiirler kaleme almışlardır. Bu dönemde şiirin yapısında da değişiklikler olmaya başlamış, şairler geleneksel halk şiirinin özelliklerinden daha çok Rus ve diğer komşu edebiyatları takip ederek bu edebiyatlardaki şiir biçimlerini benimsemişlerdir.

Sovyetler Birliğinin Son Dönemlerinde Hakas Edebiyatı (70-80'li Yıllar)

Hakas Edebiyatı, Komünist Parti çizgisinde ve edebiyatın halka hizmet etmesi gerektiği düşüncesi temelinde gelişmesini sürdürmüştür. Komünist Parti'nin 24. ve 27. şuralarında edebiyatın halkın yaşantısı ile ilişkisini pekiştirmesi, sanat düzeyinin yükseltilmesi, edebiyatın öğretici yönünün geliştirilmesi, yeni yeteneklerin desteklenmesi kararları alınmıştır. 1980'li yıllardaki Komünist Parti kurultaylarında ve şuralarında ise o günkü Sovyet yaşantısının çağın gereksinimlerine göre geliştirilmesi, Sovyet halkının edebiyatının da halkın yaşantısına uygun olarak ilerlemesi ve edebiyatın halkın manevi bakımdan gelişmesine hizmet etmesi gereği konuları üzerinde durulmuştur.

70-80'li yıllarda Hakas edebiyatında farklı konularda pek çok sanatsal deneme, öykü, uzun öykü türünde eserler yayınlanmıştır. Bunlarda genellikle eski ve geleneksel yaşantı resmedilerek bugünkü entellektüel kahraman tipinin oluşum süreci gözler önüne serilmiştir. Özellikle uzun öykü türü bu dönemde daha çok işlenmiştir. Örneğin N. Tinnikov'un "*Kün suzında/ Gün Işığında*", "*Tırığ kızı ölbeceñ/ Yaşayan Kişi Ölmez*" uzun öykülerinde o günkü mutlu hayata uzanan yol gösterilmiş, söz konusu döneme kadarki insanlar arasındaki ilişkiler, yaşantılarındaki güçlükler ve insanın giderek gelişmesi anlatılmıştır. Hakas halkının yaşantısı 30'lu yıllardan 80'li yıllara kadar getirilerek öykülerin kahramanlarında Sovyet insanı tipinin doğuşu ve gelişimi açıkça gözler önüne serilmiştir.

Bu yıllara ait eserlerde kadının toplumsal hayatta genişleyen ve gelişen rolü, yeni Sovyet hayatına katkıları ve Sovyet hayat düzeninin kadının toplumsal konumunun yükseltilmesindeki rolü de geniş ölçüde işlenen konular arasındadır.

N. Tinikov, F. Burnakov, N. Tyukpiyekov, G. Kazaçinova, V. Tatarova, M. Turan gibi yazarlar, öykülerine konu ettikleri kişilerin karakter yapılarını ailede, işte, arkadaşlarıyla ilişkilerinde resmederek bu kişilerin fikirleri ve aileye, arkadaşlığa, işe yaklaşımlarını gözler önüne sermişlerdir. İnsanın mutluluk ve zenginlik içinde yaşamasının ancak emek ile mümkün olacağı, işine emek veren insanların toplumda da daha fazla sevileceği, kabul göreceği fikri işlenmiştir.

Andrey Hallarov'un "*Akay*" adlı uzun öyküsünde bir gencin okulu bitirdikten sonra

hayatını ne şekilde devam ettireceği konusundaki arayışları anlatılmaktadır. Akay karakterinde o günkü Hakas gençlerinin karakteri, düşünce biçimi, endişeleri temsil edilmektedir. Galina Kazaçinova'nın "Toy" öyküsünde ise Mayra Vladimirovna ve Tais karakterlerinde Sovyetlerin kurulmasıyla ortaya çıkan yeni hayat düzeninin oluşmasında emekleri olan farklı kadın tiplerini yer almaktadır.

Hakas halkının diğer Sovyet halkları ile birlikte 2. Dünya Savaşında gösterdiği kahramanlıklar da bu dönemde ele alınan konulardandır. İ. Kostyakov'un "Çibek xur/ İpek Kuşak" adlı romanı savaş yıllarında cephe ve cephe gerisindeki hayatı anlatmaktadır. Paskir ile Beyaz Rus Galya'nın arasındaki aşk ile halklar arasındaki dostluğa, gençlerin arasında milliyet kavramını aşan sevgi bağlarının oluşmasına dikkat çekilmiştir.

N. Tinnikov'un „Kavristiñ kögleri/ Kavris'in şarkıları“, F. Burnakov'un "Pora tay nancım/ Bora Tay Dostum“, K. Nerbişev'in "Adı çox soldat/ İsimsiz Asker“, "Arton“, Andrey Xallarov'un "Xalas tadii/ Ekmek Tadı“, "Töñde/Tepede" öyküleri savaş yıllarında çekilen acıları anlatmaktadır.

Toplumsal hayattaki bozukluklar da bu dönem eserlerine konu olmuştur. Örneğin İ. Topoyev'in "Tuğannar/Akrabalar" isimli öyküsünde gençlerin maddi değerlere, eğlenceye, içkiye gösterdiği düşkünlük ve kendi gelenek ve göreneklerinden uzaklaşması anlatılmaktadır.

Sovyetler Birliğinin son yıllarında her dönem olduğu gibi V. İ. Lenin sevgisini ortaya koyan şiirler yanında halkın yaşantısı, tabiat, belirli kişiler üzerine şiirler de yazılmıştır. Bu şiirlerde Hakas halkının yaşantısında ve ülkesinde ortaya çıkan değişiklikler, o günkü insanın düşünce yapısı ortaya konmaktadır.

Bu yıllarda Sayan-Sus Hidroelektrik Santralinin açılması Hakaslar için heyecan verici bir gelişmedir. Santralin inşasında, yine bu yıllarda faaliyete geçen Sayanmramor mermer ocağında çalışan işçilerin anlatıldığı şiirler de bu yıllarda kaleme alınmıştır. M. Çebodayev, M. Bainov inşaat işçileri, madenciler, ağaç işçilerini, çobanları konu alan şiirler yazmışlardır. N. Tinnikov bu dönemde doğanın güzelliği ve korunması ile ilgili şiirler yazmıştır. M. Kil'ççakov halk masallarını yeniden ele alarak çocuklara öğretici şiirler yazmıştır. Valeriy Maynaşev de 70'li yıllarda şiir alanında en tanınmış isimlerdir. Onun şiirlerinde Hakasya manzaraları, geleneksel Hakas yaşantısı, köy hayatı büyük yer tutmuştur. Onun "İrben ot/Kekik Otu" ve „Köök sañnarı/ Tarlaların Sesi“ şiir kitaplarında şiirlerin lirik kahramanı Sovyet insanıdır. Onun geçmiş, bugün ve gelecek ile ilgili düşünceleri, endişeleri Maynaşev'in şiirlerine konu olmuştur. Maynaşev, çeşitli benzetme ve karşılaştırmaları ustaca kullanmış, eserlerinde kullandığı zengin dil ile dikkati çekmiştir.

70-80'li yıllar drama türünün de en çok gelişme gösterdiği yıllardır. Tiyatro eseri türünde de Hakas halkının eski yaşantısı, halkların dostluğu en sık işlenen konulardandır.

Bu yıllarda kaleme alınmış olan M. Kil'ççakov'un „Tirilgen tastar/ Dirilen Taşlar“ oyununda özgürlük için mücadele veren Hakas ve Rus kahramanların dayanışma içinde mutlu bir yaşantıya kavuşması anlatılır.

70'li yıllarda S. Çarkov'un yazdığı piyesler izleyicilerin ilgisini çekmiştir. Çarkov'un „Tasxıl ideende/ Dağın Eteğinde“ oyunu Abakan-Tayşet demiryolunun inşasında çalışan işçilerin aralarındaki ilişkileri, tartışmaları, gülünç durumları konu almaktadır. Çarkov'un „Aydoñ“ adlı oyununda Hakas halkının devrim çalışmalarına katılma süreci konu edilmiştir.

Eserde zengin ve fakirler arasındaki sınıf çatışmaları, fakir halkın bilinçlenmesi anlatılmaktadır.

Bu dönemin ünlü oyun yazarlarından biri olan Valentina Şulbayeva'nın eserlerinde ise o güne ilişkin sorunlar, insanların karakterlerinin çeşitli yönleri ele alınmaktadır. "Sarnalbaan sarın/ Söylenmemiş Şarkı", "Çurtas salğağında/ Hayat Dalgasında", "Sun müüzü/ Geyik Boynuzu" gibi piyesleri insanın karakterlerinin çeşitli yönlerinin ortaya konduğu, o günkü hayatın eksik ve olumsuz yönlerinin irdelendiği eserlerdir.

Konularını Hakas halk edebiyatından alan çok ünlü oyunlar da bu dönem de ortaya konmuştur. Bunlardan en önemlisi A. Kotojekov'un „Abaxay Paxta“ adlı trajik oyunudur (Abel'tin, Antoşin, Kızlasova 1985: 117-158; Kızlasova A.G., M.P.Borgoyakova, T.T. Kızlasova, M.A.Kızlasova 1989: 155-169).

Sovyetler Birliğinin Dağılmasından Sonra Hakas Edebiyatı (1990-2000'li Yıllar)

Sovyetler Birliğinin dağılması ile ekonomik ve sosyal alanda meydana gelen karmaşa ortamı edebiyatı da etkilemiştir. Hakas edebiyatında bu ortam hem yazarların eserlerinin içeriğine yansımış hem de yazarların eserlerini yayınlama olanaklarını etkilemiştir. Örneğin 1998-1999'da bir tane bile Hakas Türkçesinde edebî yayın yapılmamıştır. Buna sebep olarak Hakas Türkçesi ile yapılan yayınların gelir getirmediği gibi devlet ya da özel girişimcilerin maddî yardımını gerektirmesi gösterilmektedir (Borgoyakova 2003: 36). 2001-2005 yıllarını kapsayan Devlet Programında edebiyat da dahil olmak üzere kültürel faaliyetlerin her türünün desteklenmesi hedeflenmiş (Borgoyakova 2003: 44), ancak 2005 yılına kadar olan programa rağmen edebiyat alanında pek fazla gelişme kaydedilmemiştir. Henüz bölgenin cumhuriyet statüsünde bulunmadığı 1960'larda bile Hakas Türkçesinde 100'e yakın farklı yayın yapılırken ve yine bu yıllarda çıkmaya başlayan *Ax tasxıl* edebiyat dergisi Sovyetler Birliği'nin son dönemlerine kadar Hakas yazar ve şairlerin eserlerinin yayılmasına hizmet edereken, bugün cumhuriyet statüsü kazanmış olan Hakasya'da Hakas Türkçesinde tek tük yayın yapılır olmuş, *Ax tasxıl* ve 70 yıldır işlevini sürdüren Hakas Yayın Evi kapatılmıştır (Sul'trekov 2004 : 3).

Tüm bu olumsuz tabloya rağmen günümüz Hakas yazar ve şairleri edebiyatın çeşitli türlerinde günümüz yaşantısına dair sorunları işledikleri eserlerinin yayın faaliyetlerini kısıtlı imkanlarla sürdürmeye çalışmaktadır.

Özellikle uzun öykü ve şiirleriyle Valentina Tatarova, çocuklar için yazdığı öyküleriyle Galina Kazaçinova, kısa ve uzun öykü türündeki eserleriyle Andrey Xallarov (Kızıçakov), Sergey Karaçakov, Oleg Şulbayev, öykü ve tiyatro eseri türündeki eserleri ile Aleksandr Kotojekov (Çapray), Valentina Şulbayeva, şiirleriyle de Gennadiy Kiçeyev günümüz Hakas edebiyatının en tanınan ve sevilen yazar ve şairleridirler.